

ma” nem monolit, továbbá, hogy a kettő egymásra következése egyáltalán nem diszkontinuos.)

Tréfából ennyit mára. Nagyon örülök neki, hogy – sokakkal ellentétben – nem vérre menő verekedésként és „az ellenség” megsemmisítéseként érzékelted kritikámat. Ennél semmi sem áll tőlem távolabb, hacsak nem az „úriemberek” unalmas bájcsevegése.

Barátsággal:

Farkas Zsolt

London, 1994. szeptember 30.

Kedves Szerkesztő Úr!

Ardó Zsuzsannának a *Holmi* szeptemberi számában közzétett, AZ ANGOL SZÍV REJTELMEI? című dolgozatát szeretném néhány kérdőjellel megtűzdelni. Bár az olvasmányos esszé és a tisztességes recenzió itt kifejezetten félresikerült ötvözete egyszerre nagy támadási felületet kínál, és óriási hiányérzetet is teremt, innen Angliából Ardó Zsuzsannának csak a nyelvtanulás, a piac és a kultúra összefüggéseiről vallott nézeti tisztázását kísérelném meg. A téves értelmezéseket és ezek következményeit ugyanis a poentírozott szövegnek a „ha-már-X-akkor-miért-nem-Y” típusú retorikája könnyen elfogadathatja a *Holmi* gyanútlan olvasóival.

Először is a LONGMAN'S DICTIONARY OF ENGLISH LANGUAGE AND CULTURE (LDELIC), más hasonló könyvvel együtt – könyv. A folyékony beszédet ezzel úgy kapcsolatba hozni, ahogyan ezt dolgozatában teszi Ardó Zsuzsanna, nem lehet. Jellemző, hogy már dolgozata címében is misztifikálja e művet, hiszen az eredeti angol reklámszövegben szó sincs rejtelmekről, csak az angol nyelv legbelőbbjéről vagy leglelkéről.

Angliában különben nagy hagyománya van a reklámnak és a reklámszövegnek, több angol író és költő épp reklámirodában kezdte pályáját. Lehet, hogy a reklám világa is azok közé a kulturális tanulandók közé sorolható, amelyekkel az LDELIC-féle köteteknek is foglalkozniuk kell. Mindenesetre tisztában

kell lennünk azzal, hogy a *caveat emptor* kifejezés jóval megelőzi a kapitalizmus korszakát. S vegyük észre, hogy az, aki a piactól félti a kultúrát, a *kultúra* szót másképp és veszélyesen értelmezi.

Éppen ezért az LDELIC címében AZ ANGOL NYELV ÉS KULTÚRA kifejezést nem lehet úgy tagolni, hogy AZ ANGOL NYELV + (A) KULTÚRA, mint Ardó Zsuzsanna gondolja. Természetesen AZ ANGOL NYELV-ÉS-KULTÚRÁ-ról van szó, tehát nem valami abszolútnak vélt, „nemzetközi” értékhalmastról vagy értékrendről, hanem a pusztá (bár alapos) nyelvtudást kiegészítő, az angolokkal történő kommunikációt elősegítő, kulturális angol tudnivalókról. Ennek a kiegészítésnek a *határaitól* bőven lehet vitatkozni, azonban Ardó Zsuzsanna világosan az előbbi értelmezés jegyében kifogásolja ezt a művet.

Illusztrációként álljon itt a következő eszmefuttatása: „*Ha se Hegel, se Heidegger nem kerül be a szótárba, megértem; ha mindkettőjük kimarad, nem szólnék egy szót sem. De mi indokolja, hogy Hegel benne van, Heidegger viszont nincs?*” Erre a jellemzően félköltői kérdésre rendkívül fontos a nem költői válasz. Ha valaki a filozófiáról kíván tájékozódni angol nyelven, AZ ENCYCLOPEDIA BRITANNICA-tól kezdve lexikonok, kézikönyvek, szakkönyvek végeláthatatlan sora áll rendelkezésére. Amit *ez a szótár* (Ardó Zsuzsanna is elismeri, hogy nem lexikonról van szó) hivatott közölni, csak annyi, hogy – Hegellel ellentétben – Heidegger szinte teljesen ismeretlen Angliában, az angol gondolkodásra, kultúrára eddig komoly hatással nem volt. (Csak a kontinentális beállítottságáról is híres, intellektuális szempontból Angliában egyedülálló George Steiner írásaiban lelhető fel nyoma.) A szótárnak nem dolga minősíteni ezt az állapotot; ez tény, akár a piac. S ezt az Angliában folytatott társalgások, sőt az angol kultúrával foglalkozók számára potenciálisan fontos tudnivalót a HEIDEGGER címszó mellőzésével e szótár sikeresen közölte.

Egy hétköznapiabb példa a londoni HAMPSTEAD és a ST. JOHN'S WOOD közötti különbség. HAMPSTEAD azért (is) szerepel címszövegként ebben a szótárban, mert *részben lexikalizálódott fogalom*, például azt mondják, hogy „Hampstead intellectual” (=

balos nézeteket valló, bár jómódú, jellegzetesen e szép és drága londoni városrészben élő angol értelmiségi). Egy ilyen alak akár a szomszédos St. John's Woodban is lakhatna, ám a „St. John's Wood intellectual” csak viccként értelmezhető. Ezzel szemben az az esetleg kulturális információnak is minősíthető tény, hogy a Beatles együttes egyik lemezstúdiója, illetve a híres Lord's krikettpálya földrajzilag, közigazgatásilag a St. John's Wood nevű városrészben található, lexikális és fogalmi szempontból közömbös (igen helyesen a LORD'S külön címszóként szerepel). Ezek a helyek csak földrajzi lexikon vagy városi atlasz révén kerülnek e városrész nevével kapcsolatba. Ezért sem szerepel ST. JOHN'S WOOD címszóként az LDELCE-ben.

Folytathatnám a sort – hiszen a dolgozatnak szinte minden állítása ilyenfajta kiegészítésre szorul –, de talán már a fentiekből is nyilvánvaló: ha egy olyan kiválóan képzett s az angol ügyeknek a kulturális finomságokra érzékeny szakértője, mint Ardó Zsuzsanna sem vette észre a fent említetteket, akkor talán éppen egy ilyen típusú szótárnak is lehet haszna az angol nyelv tanításában-tanulásában. Ezért ki kell mondanom, hogy Ardó Zsuzsanna *Végkövetkeztetés*e frivolnak tűnik, az angolul tanulóra nézve pedig kifejezetten károsnak mondható.

Befejezésül – nehogy azt higgyék, hogy a rázósabb ír kérdéssel nem kívántam foglalkozni – csak annyit mondanék erről a rész-

ben másképp kezelendő és messzire vivő témakörrel, hogy igen kíváncsi lennék (mondjuk) A MAGYAR NYELV ÉS KULTÚRA ARGUMENTUM SZÓTÁRÁ-nak ERDÉLY címszavára.

Öszinte tisztelettel és nagyrabecsüléssel köszöntöm:

Peter Sherwood

Tisztelt Szerkesztőség!

Halálos unalomban fogok bele újabb olvasói levelembé, de a dolog lényeges, és persze senki sem szereti, ha hülyének festik...

Károlyi Csaba kritikát írt Németh Gáborról az októberi számban. Íme egy részlet: „Nincs semmilyen elbeszélői szövegszervező elv, csak az esetlegesség. (Innen származhat Bán Zoltán András sajnós kifejtetlen és átgondolatlan gyanúja: blöff ez, vagy határozott írói terv szerint való.” Még csak hasonlót sem írtam ama „hírhedt” kritikámban (*Holmi*, 1992/9.). Miután részletesen kifejtettem az általam felismerni vélt írói stratégiát A SEMMI KÖNYVÉBŐL-ben, így szólt a végkövetkeztetés: „a nagykonceptió él, ám élni nemigen hagy...” Éppenséggel arra gondoltam, hogy Németh Gábor yaskövetkező írói terv szerint dolgozott. Ám amellet érveltem, hogy ez még nem záloga a művészi sikernek.

Félreértéseink gyakran kreatívak. A Károlyi Csabáé abszolút terméketlen.

Bán Zoltán András

A folyóirat a Nemzeti Kulturális Alap,
a Soros-alapítvány, a Budapest Bank és a József Attila-alapítvány
támogatásával jelenik meg